

"תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי": גלגולו של דימוי מקראי

1. תורה שלמה שמות ל"ד:ט"ו (מדרש לקח טוב)

פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם, ללמדך מה גרם, שאם כרת ברית עמהם סופו שהוא מתחתן בם, נתחתן בם סופו שעובד לאלהיהן.

2. שד"ל בראשית ב':כ"ד

והיו לבשר אחד – הם דבקים זה בזה כל כך כאילו אינם אלא גוף אחד; ומזה מליצת שְׂאֵר בְּשָׂר, ענינה קורבה גדולה, ומזה אך עצמי ובשרי אתה (בראשית כ"ט:י"ד). והנה המעשה הזה להורות ניתן כי האדם איננו כשאר בעלי חיים, שהזכר פוגע בנקבה ומזדווג לה והולך לו, ועל ידי כן לא תתחבר מהם משפחה, ולא יהיו לאגודה אחת, אבל האדם הוא מְדִינִי בטבעו, וזה על ידי ששָׂם הבורא שאחרי הזדווג לאשה לא תפרד דעתו ממנה כְּשִׁמְלָא תאוותו, ויעזבנה וילך, אך נפשו נקשרת בנפשה ואוהב להשאר עמה בחברה, ומזה תְּתַהַוְּיָנָה המשפחות והמדינות. והנה ספור לקיחת חוה מצלע אדם בא ללמד, כי כן ראוי לאדם לדבק באשתו, ולא לעשות כמעשה הבהמה, וזה יביא את האדם לאהוב את אשתו כגופו, ולא ליהנות בה ולעזבה אח"כ, כחמור וככלב, וכמעשה הנבלים אשר אין לבם כי אם להנאת עצמם.

3. ר' יוסף קרא פירוש א הושע ב':י"ח

וכל זאת אני עושה לך לפי שתקראי לי אישי שלא יהא לך איש אחר תחתיי.
ולא תקראי לי עוד בעלי – לפי שהסירותי את שמות הבעלים מפיה (הושע ב':י"ט).

4. מלבי"ם ביאור הענין הושע ב':י"ח

והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי – שם בעל מורה על הממשלה והקנין שמושל על הדבר מפני שהוא שלו וקנינו, ושם איש מורה על האהבה והקורבה והאישות, ועד עתה שלא היה לה' קורבה עמהם, והשגחתו היתה נסתרת ומעוטפת במסך טבעי היו עובדים מצד היראה וקוראים לו בעלי מצד ממשלתו עליהם, שבזה יביטו לפעמים אל משרתיו אשר הם אמצעיים אל השפע המגיע להם מאתו על ידם וייראו ויכבדו גם אותם, אבל לעתיד יתהלך בתוכם ויתן להם ברכותיו מבלי אמצעי כאשר יתיחד איש עם אשתו, כמ"ש חז"ל ע"ז שתהיה ככלה בבית חמיה ולא ככלה בית אביה, כי יהיה מעונתו בעולם השפל לשכון כבוד בתוכם, ותקבל שפע האלהית פנים אל פנים, ותעבוד מאהבה ולא תירא ותכבד זולתו.

5. אברבנאל הושע ב':י"ח

והיה ביום ההוא נאום י"י תקראי אישי – ר"ל תקראי לי אישי, כי בעל האשה יקרא לה איש, כמו אלקנה אישה (שמואל א א'ח',ג), וכנסת ישראל נמשלה לאשת איש. ובעל הוא שם משותף, כי היו קוראים לעבודה זרה בעל, לפיכך אמר ולא תקראי לי עוד בעלי כדי להסיר שם הבעלים מפיה.
[ורבותינו ז"ל (פסחים פז, א) פירשו ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה.]

6. הרב יהודה עמיטל, בין מחוייבות להתחברות (1999)

אני מבקש לדבר על מה שקורה אצל חלק מן הנוער הציוני-דתי, במוסדות תיכוניים ובמכינות קדם-צבאיות, ואני מניח שגם אצל חלק מבני ישיבות ההסדר. איני מדבר הפעם על תופעות של חילון, שלצערנו קיימות גם כן במוסדות תיכוניים, אלא על נוער שומר מצוות שפיתח לעצמו אידיאולוגיה חדשה. לפנינו תופעה מרתקת וגם מפחידה. מילת המפתח היא 'התחברות'. לדידם של אותם בני נוער, ה'התחברות' היא הדבר היחיד והבלעדי המסוגל לקשר אותם לתורה ולמצוות. סמכות ומחוייבות - שני יסודות שבלעדיהם קשה לתאר אפשרות של חיים על פי התורה - הפכו להיות בלתי רלוונטיים אצלם. לא זו בלבד שמושגים אלה אינם מדברים אליהם, אלא יותר מזה - עצם השימוש במונחים אלה על ידי בני שיחם

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

גורם לנתק מידי, שכן ההתחברות שעליה הם מדברים היא התחברות אישית, אינדיבידואלית וחוייתית. היקפה של תופעה זו לא ידוע לי, אבל יש לי הרושם שהיא הולכת ומתפשטת...

אין ספק שגישה כזאת לתורה ומצוות נובעת מן האווירה התרבותית השוררת כיום בעולם. העמדת האינדיבידואליזם הליברלי כיסוד מרכזי בתרבות ימינו והעמדת זכויות הפרט בראש סולם הערכים הביאו לידי הלך רוח של חופש ממחויבות... עם ישראל קיבל את התורה מסיני, על פי חז"ל, מתוך שני מניעים. האחד - "נעשה ונשמע"; השני - כפיית הר כגיגית עליהם. לכאורה, אין דבר נעלה יותר מקבלת תורה מתוך רצון ונכונות פנימית; המדרש מספר שבשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, התפעלו מלאכי מעלה ושאלו מי גילה רז זה לישראל. אך עם כל זה, קבלת תורה המבוססת אך ורק על קבלתה מרצון, ללא יסוד של כפייה, יש בה פגם...

למילים יש דינמיקה. המילה 'מחויבות' היא מילה חדשה, המעוררת אסוציאציה של כפייה, של דבר שאינו חלק מעצמנו אלא כפוי עלינו. במקורותינו המילה הבאה במקום מחויבות היא **נאמנות** - "נאמן אתה להחיות מתים": כביכול מחויבותו של הקב"ה היא להחיות מתים... אמונה, אפוא, מבטאת שני דברים: אמון בו יתברך ונאמנות בכל הנהגתו, ובמילים אחרות - מחויבות. לעומת הזרות שיש במילה מחויבות, המילה נאמנות מבטאת משהו שקרוב לאדם. זו מילה שלא מעוררת שום אסוציאציה לא-נעימה, מילה המבטאת דבר שאדם מתגאה בו...

אין הכוונה לאמונה במובן שאנו משתמשים בו היום, אלא במובן שבו השתמשנו קודם - אמון בו יתברך. וכך אנו קוראים בחבקוק: "כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב, אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. הנה עפלה לא ישרה נפשו בו, וצדיק באמונתו יחיה" (ב', ג-ד). משמעות דבריו היא שהאמונה כי אכן בוא יבוא היא צד אחד של אמונה, והצד השני הוא שהצדיק בנאמנותו, במחויבותו, יחיה. בא חבקוק והעמידן על אחת - על אמונה שהיא מטבע שיש בו שני צדדים: אמון בנאמנותו של הקב"ה כלפי האדם, ונאמנותו של האדם כלפי הקב"ה, מה שקרוי בשפה שלנו מחויבות. כך הופכת המחויבות להיות יסוד התורה כולה, "וצדיק באמונתו יחיה".